

4.3. KLO 19.00
MUSIIKKITALO

JÓZSEF HÁRS
KAPELLIMESTARI

YUKI KOYAMA
HUILU

Carl Nielsen:

Huilukonsertto 19 min

1. *Allegro moderato*
2. *Allegretto*

VÄLIAIKA 20 MIN

Dmitri Šostakovitš:

Sinfonia nro 10 e-molli op. 93 53 min

1. *Moderato*
2. *Allegro*
3. *Allegretto*
4. *Andante – Allegro*

Väliaika n. klo 19.35. Konsertti päättyy n. klo 21.00. Suora lähetys Yle Radio 1:ssä ja Yle Areenassa. Konsertti nähdään kahdessa osassa Yle Teemalla 19.4. ja 3.5. ja uusintana Yle TV 1:ssä 25.4. ja 9.5.

CARL NIELSEN: HUILUKONSERTTO

Carl Nielsen (1865–1931) antoi kuudessa sinfoniassaan puupuhaltimille yksilöllisiä tehtäviä ja vuonna 1922 säveltämässään puhallinkvintetossa hän käsitteli soittimia erilaisten luonnetyyppien näkökulmasta. Ennen kuolemaansa Nielsen ehti aloittaa puhallinkonserttojen sarjan kaikille Tanskalaisen kvintetin soittimille, mutta niistä ehtivät valmistua vain konsertot huilulle ja klarinetille.

Vuosina 1925–26 huilisti Holger Gilbert Jespersenille valmistunut huilukonsertto on musiikin historian hienoin huilukonsertto sitten Mozartin. Erityisen klassinen se ei ole, säästeliästä orkesterinkäsittelyä lukuunottamatta. Kaksiosaisesta teoksesta näyttäisi puuttuvan hidas osa, mutta sellainen on leivottu jälkimmäisen osan vaihtuviin kohtauksiin. Moderni asenne huokuu musiikista, joka seikkailee usein sävellajien tavoittamattomissa, eikä juuri harrasta symmetristä toistamista.

Nielsen ei aseta solistia ja orkesteria vastatusten, vaikka sonaattimuotoon nojaavan avausosan (Allegro moderato) kanssakäymisessä on erimielisyytensäkin.

Orkesterin avaus uhkuu ainakin taistelutahtoa, joka ei ennakoiki pelkkää sopusointua yhteistyölle solistin kanssa.

Taiturillinen huilu antautuu usein vuoropuheluun orkesterin puhaltimien kanssa ja säästämisen sijaan orkesteri kommentoi, kiittelee ja tölvii pulppuavaa ja taiturillisesti helmeilevää sooloääntä. Musiikki tuntuu kumpuavan elämän alkulähteistä, joista huilu lehahtaa lentoon vapauden ja sielukkuuden symbolina. Osan lopulla orkesteri vetäytyy ja huilusoolo saa kadensoivia piirteitä, kavereinaan klarinetti tai jouset.

Jälkimmäinen osa alkaa terävästi tökivällä Allegrettolla, mutta huilu punoo livertelevällä soolollaan moniulotteisempaa tarinaa. Adagio-taitteessa (non troppo) on riipaisevaa runollisuutta, johon myös orkesteri solisteineen liittyy. Dramaattisessa kulminaatiossa sävellajituntu katoaa hetkittäin, mutta pienen kadenssin jälkeen Allegretto-tematiikka palaa koomisesti virittyneenä. Terveellisten ja maanläheisten (pasuuna) muistutusten saattamana päätösmarsi johdattaa teoksen onnelliseen loppuun.

2

DMITRI ŠOSTAKOVITŠ: SINFONIA NRO 10 E-MOLLI OP. 93

Dmitri Šostakovitšin (1906–1975) kymmenes sinfonia aiheutti ilmestytessään vuonna 1953 kohtalaisen debatin Neuvostoliitossa. Edellisestä sinfoniasta, kritiikkiä herättäneestä hilpeästä yhdeksännessä, oli kulunut kahdeksan vuotta ja Stalin oli kuollut vain muutama kuukausi ennen uuden teoksen valmistumista.

Huolimatta sanomalehti Pravdan kehoituksista ”itsenäisyyteen, rohkeuteen ja kokeiluun” opportunistissa musiikkipiireissä

ripustauduttiin vanhoihin doktriineihin ja kavahdettiin teoksen yksilökeskeisyyttä. Kymmenennen sinfonian traagiset ja introspektiiviset piirteet hätkähdyttivät yleisöä ja jonkinlaisen kompromissin löysi säveltäjä Andrei Volkonski luonnehtimalla teosta ”optimistiseksi tragediaksi”.

Kymmenennessä sinfoniassaan Šostakovitš astui esiin monumentaalisista kullisseista. Säveltäjän sisimmistä ajatuksista ja kokemuksista, inhimillisyydestä kaikes-

sa ristiriitaisuudessaan, tuli teoksen hermostuskeskus, samaan tapaan kuin aiemmin monissa kamariteoksissa. Todellisen identiteetin tunnistaminen tuli tärkeäksi ympäristössä, jossa oli esiinnyttävä monin eri kasvoin. Se ei ollut pelkästään neuvostojärjestelmään liittyvä piirre, vaan osa 1900-luvun taiteen yleisempää minuuden etsintää.

Julkinen vetäytyminen sisäiseen sfääriin käy selväksi ensimmäisen osan (Moderato) surumielisenä polveilevassa jousiaiheessa. Syvällä bassoäänessä ja harmaassa keski-rekisterissä hahmottuu polyfoninen jännite, joka kasvaa huokaavasta hiljaisuudesta raastaviin fortissimoihin. Sinfoniassa polveilevaan identiteetin etsimiseen Šostakovitš on antanut vihjeen lainaamalla sävelaihetta Puškin-laulustaan ”Mikä on nimeni?” op. 91/2.

Klarinetti merkitsee pääteeman esiintulot. Kevyemmän, mutta tuskin lohdullisemman sivuteeman soittaa yksinäinen huilu. Armottoman kehittelyn ja nujertavien purkausten jälkeen musiikki vetäytyy autioon koodaan, jossa piccolo veisaa yksinäistä virttä.

Scherzosta (Allegro) on leikki kaukana. Jyskyttävät rytmit keskittyvät ryntäviksi helvetinkirnuiksi ja triotaitekin kuulostaa pakenevan henkensä edestä. Pääaitteen paluussa rytmit kasautuvat polyfoniseksi kauhunäyksi, jonka groteskiudessa ei ole mitään hauskaa. Pienen vaimennuksen jälkeen osa päättyy militaristiseen sotahuutoon. Solomon Volkovin toimittamissa muistelmissa Scherzoo luonnehditaan Stalinin muotokuvaksi, minkä monet Šostakovitš-tutkijat (Wilson, Taruskin, Fay) ja säveltäjän poika Maxim ovat kieltäneet. Kasvottoman terroristikoneiston bruttaalin toiminnan siinä voi tunnistaa.

Hidas osa (Allegretto) puhuu arvoituksellisemmin. Sen pääteema askeltaa pälyillen, kaihoisana ja mietiskelevänä, mutta muuntuen railakkaammaksi valssiäiheeksi, jossa vilahtaa ensi kerran teoksen ja Šostakovitšin tuotannon kannalta keskeinen sävelaihe D–Es–C–H. Se on kryptogrammi, joka paljastaa säveltäjän nimen ja on samalla vastaus ensiosan Puškin-laulun sitaattiin. Kehittelyä leimaa pyrkimys irtiottoon, jota torjuvat tunteelliset levenykset ja aavisteleva hiljaisuus.

Niiden lomassa musiikkiin valaa toivoa käyrätorven kutsu. Säveltäjän kirjeet kertovat, että torvisignaalin taustana oli rakastuminen nuoreen naisoppilaaseen, Elmira Nazirovaan, mutta tuo tieto oli varmaan tarkoitettu vain hänelle. Andanten lopulla valssiepisodi riistäytyy valloilleen ja käynnistää tuikean kehittelyn, joka käyrätorviaiheeseen huipennuttuaan sulkeutuu hiipuvaan pääteemaan ja huilujen hylättyyn D–Es–C–H-teemaan.

Finaali alkaa meditatiivisella Andantella, jossa oboe esittää jousien säestyksellä suorullisen melodian. Eri puupuhaltimet koikeilevät vuorollaan liikkeellelähntöön sopivaa aihetta ja klarinetti löytääkin sellaisen, mutta Allegro-taite ei pääse vauhtiin ennen kohtalaista epäröintiä. Päätösojan optimismi ei ole yksiselitteistä. Huumori, ahdistus ja demonia sävyttävät vuorollaan välikohtauksia, ennen kuin loppusuoara avautuu sankarilliseen pauhuun ja taiturilliseen kiihkoon.

Antti Häyrynen

JÓZSEF HÁRS

Unkarilaissyntyinen József Hárs opiskeli orkesterinjohtoa ensin yksityisesti Edgar Seipenbuschin johdolla Innsbruckissa ja jatkoi opintojaan myöhemmin Sibelius-Akatemian kapellimestariluokalla Leif Segerstamin ja Atso Almilan johdolla. Hárs on johtanut mm. Radion sinfoniaorkesteria, Helsingin kaupunginorkesteria, Tapiola Sinfoniettaa, Pori Sinfoniettaa, Uusinta-kamariyhtyettä ja Oulu Sinfoniaa.

Muusikon uransa Hárs aloitti käyrätorvella, jota hän opiskeli mm. Ifor Jamesin, Bruno Schneiderin ja Marie-Luise Neuneckerin johdolla Saksassa. Hänen ensimmäinen työpaikkansa oli Suomen Kansallisoopperan orkesterissa, minkä jälkeen hän työskenteli Innsbruckissa Tirolin sinfoniaorkesterin äänenjohtajana. Tämän lisäksi Hárs on työskennellyt freelance-muusikkona mm. Schleswig Holsteinin festivaaliorkesterissa, Ensemble Modernissa, Suomalaisessa Kamariorkesterissa, Avanti! Kamariorkesterissa ja Oslon Filharmonisessa orkesterissa. 2006 Hárs sai paikan RSO:n käyrätorvistina ja neljä vuotta myöhemmin hänet valittiin orkesterin soolokäyrätorvensoittajaksi.

YUKI KOYAMA

Yuki Koyama aloitti huiluoopintonsa 6-vuotiaana Megumi Horiin oppilaana. Hän on menestynyt monissa kilpailuissa ja voittanut Biwakon kansainvälisen huilukilpailun, Japanin Musiikkikilpailun sekä kaksi kertaa Japanin lukioiden musiikkikilpailun. Vuonna 2004 hän voitti 6. Kansainvälisen Koben huilukilpailun.

Yuki on pitänyt soolokonsertteja ympäri Japania ja työskennellyt monissa maansa sinfoniaorkestereissa, kuten mm. Japanin radion sinfoniaorkesterissa, New Japan Philharmonic -orkesterissa, Japanin filharmonikoissa, Tokion filharmonikoissa ja Osakan sinfoniaorkesterissa. Radion sinfoniaorkesterin soolohuulistina Yuki Koyama aloitti syksyllä 2014. Koyama on myös opettanut huilunsoittoa Soulin yliopistossa ja toimii tällä hetkellä tuntiopettajana Sibelius-Akatemiassa.

RADION SINFONIAORKESTERI

Radion sinfoniaorkesteri (RSO) on Yleisradion orkesteri, jonka tehtävänä on tuottaa ja edistää suomalaista musiikkikulttuuria. Orkesterin ylikapellimestari on Hannu Lintu.

Radio-orkesteri perustettiin vuonna 1927 kymmenen muusikon voimin. Sinfoniaorkesterin mittoihin se kasvoi 1960-luvulla. RSO:n ylikapellimestareita ovat olleet Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo. Hannun Linnun kauden päätyttyä keväällä 2021 ylikapellimestarina aloittaa Nicholas Collon.

Suurten klassis-romanttisten mestarteosten ohella RSO:n ohjelmisto sisältää runsaasti nykymusiikkia ja orkesteri kantaesittää vuosittain useita Yleisradion tilausteoksia. RSO:n tehtäviin kuuluu myös koko suomalaisen orkesterimusiikin taltioiminen kantaneuvoille Yleisradion arkistoon. Kaudella 2019–2020 orkesteri kantaesittää neljä Yleisradion tilaamaa teosta. Lisäksi ohjelmassa on Yleisradion ja Helsingin juhlatuotanto, Schumannin *Kohtauksia Goethen Faustista*. Erityisaseman saavat myös Dmitri Šostakovitšin keskikauden

sinfoniat ja konsertot. Toista kertaa järjestettävällä RSO-festivaalilla kuullaan Magnus Lindbergin uutuuksia ja suurteoksia. Kapellimestarivieraisiksi saapuvat mm. Esa-Pekka Salonen, Herbert Blomstedt, Jukka-Pekka Saraste ja Sakari Oramo ja solisteina debytoi joukko kotimaisia nuoria.

RSO on levyttänyt mm. Mahlerin, Bartókin, Sibeliuksen, Hakolan, Lindbergin, Saariahon, Sallisen, Kaipaisen ja Kokkosen teoksia. Orkesteri on saanut levytyksistään Gramophonen kahdesti - Lindbergin klarinettikonserton levytyksestä 2006 sekä Bartókin viulukonserttojen levytyksestä 2018. Muita tunnustuksia ovat mm. BBC Music Magazine Award, Académie Charles Cros ja MIDEM Classical Award. Sibeliuksen sävelrunoja ja lauluja sisältävä levy palkittiin International Classical Music -palkinnolla (ICMA) 2018. Kotimaisen EMMA-palkinnon RSO on saanut 2016 ja 2019.

RSO konsertoi säännöllisesti ympäri maailmaa. Kaudella 2019–2020 orkesteri tekee Hannu Linnun johdolla kiertueet Keski-Eurooppaan ja Japaniin.

RSO:n konsertit lähetetään suorina lähetyksinä Yle Areenassa ja Yle Radio 1:ssä sekä taltiointeina Yle Teemalla ja Yle TV1:ssä.

**HUOMIOITHAN YLIHERKKYYDESTÄ KÄRSIVÄT
KANSSAKUULIJAMME, VÄLTTÄISITKÖ VOIMAKKAIDEN
TUOKSUJEN KÄYTTÖÄ KONSERTISSA.
KIITOS!**